GAMLA FALUKAMRATER

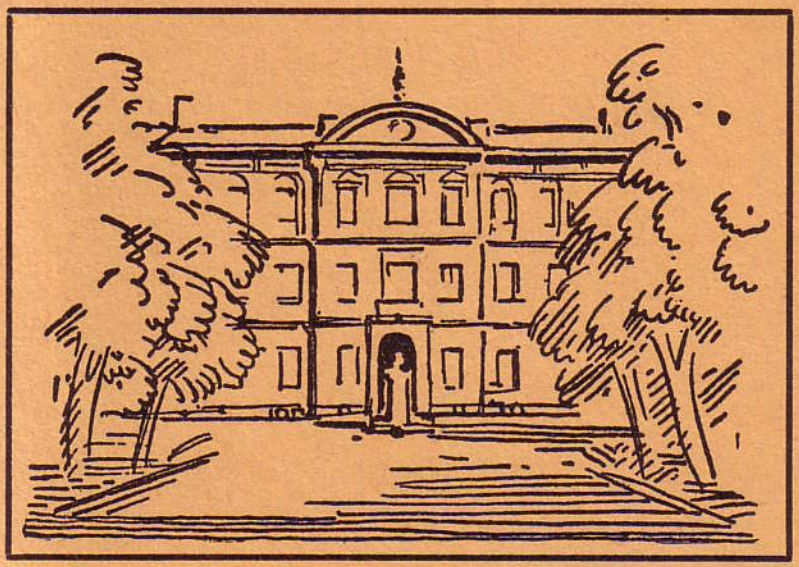

1974

FÖRENINGEN
GAMLA
FALUKAMRATER

ÅRSSKRIFT 1974

FÖRENINGEN GAMLA FALUKAMRATER

STOCKHOLM

POSTGIRO 2583

Hedersledamöter: Karl Magnus Erlandsson, E. G. Frisell, Manne Langseth, Eije Mossberg, Erik Sandberg

STYRELSE

Ordförande: överingenjör Börje Bergsman, Dellensvägen 26², 121 71 Johanneshov, arb: 08/18 82 25, bost: 08/81 52 94

v. Ordförande: docent Mats Lagerwall, Sveavägen 37, 181 44 Sollentuna, 08/35 73 14

Sekreterare: fil kand Lars Lindblom, Lundagatan 31, 117 27 Stockholm, 08/58 34 21

v. Sekreterare: jur stud Örjan Söderberg, Högalidsgatan 50³, 117 30 Stockholm, 08/68 32 46

Skattmästare: kamrer Anders Johansson, Vivstavarvsvägen 165², 122 43 Enskede, 08/81 32 01

v. Skattmästare: banktjänsteman Christina Sundberg, Lundagatan 31, 117 27 Stockholm, 08/69 51 93

Klubbmästare: fru Ulla Lindgren, Solängsvägen 102, 191 54 Sollentuna, 08/754 37 54

v. Klubbmästare: fru Christina Nordell, Lågängsvägen 4, 183 64 Täby, 08/756 66 52

Suppleanter: skoldirektör Olle Hillner, Kyrkbacksvägen 10, 791 00 Falun, 023/137 88
Major Alf Yngve, Kvarngatan 5, 791 00 Falun, 023/320 03

I REDAKTIONEN:
Redaktör: Hildur Krantz-Jensen, Bragevägen 3, 191 45 Sollentuna, 08/35 22 53

Tryckt hos
Falu Nya Boktryckeri Aktiebolag Falun 1974

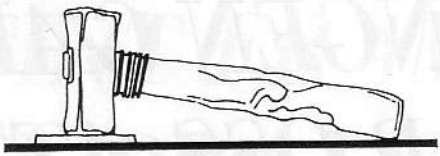

ORDFÖRANDEN

Ja, så är det dags för en ny årsskrift – en viktig kontaktlänk gamla falukamrater emellan.

I förra årsskriften framhölls hur nödvändigt det är att GFK får flera unga ledamöter. Styrelsen har arbetat hårt för att förverkliga detta syfte. Vissa resultat har nåtts, men det är ännu för tidigt att lämna en redogörelse. Vår känsla har dock sagt oss att hjälpen – som så ofta förr – kommer från de unga själva. Kontakter som tagits med förra och nuvarande DGF-ordförandena. Stefan Österholm och Jerker Isacson, innebär nämligen löften för framtiden. Låt mig i det sammanhanget också hänvisa till Pål Fribergs bidrag sid 4–5.

Vi hade också hoppats att kunna ordna en gemensam träff DGF-GFK, på Kullen i Falun 5 maj. Vi ville gärna berätta om GFK, som är i det närmaste okänt bland dagens gymnasister, även inom DGF.

Ytterligare en anledning var önskan att också mellan storträffarna ordna en sammankomst utanför Stockholm, där vi av bekvämlighetsskäl – tyvärr – som regel brukar hålla till. Mötet blev dock inte av denna gång. Tidpunkten kanske inte var den rätta. Men vi har inte övergett tanken.

En annan angelägen uppgift är att engagera någon som kan hjälpa oss med arbetet att katalogisera den samling av musikalier – originalkompositioner, arrangemang av folkmusik och mycket annat – som *Anders Jobs* donerade till vår förening och som vi övertog 1959.

Vi vill också verka för att Jobs-musiken blir levande igen. Vi som varit Jobs' elever är övertygade om att hans musik förtjänar att återuppväckas. Och att den har förutsättningar att leva vidare.

Finns det någon inom GFK som har tid och intresse för denna fina uppgift, så står ordf. gärna till tjänst med fler informationer.

Någon har sagt: "Endast med kännedom om det förgångna kan man på rätt sätt arbeta för framtiden". Det är mot den bakgrunden som GFK-styrelsen accepterar den fördyring av årsskriften, som innehållsregistret på mittuppslagen innebär. Utan ett sådant register tror vi emellertid att de många kultur- och personhistoriskt värdefulla artiklar som under årens lopp samlats i vår publikation endast med största svårighet eller inte alls kan bli åtkomliga för våra medlemmar och för de forskare som vill tränga in i vår traditionsrika skolas förflutna.

Och slutligen: om ett år har vi storträff. Styrelsen återkommer med närmare upplysningar vid årsskiftet 1974/75.

Storträffarna blir vad medlemmarna gör dem till. Stor anslutning är en av förutsättningarna för en lyckad träff. Om någon avser att samla kamraterna och skulle behöva sin sida ur skolkatalogen som stöd för minnet så kan vi för en billig penning ordna en kopia: skriv eller ring Christina Sundberg om dina önskemål.

Med hic haec hoc – hälsning!

E BÖRJE BERGSMAN

FÖRENINGEN GÅR
HJÄLP OSS ATT

Falun "/12 1973

Jag heter Pål Fribergh, är 16 år och går just nu på läroverket här i Falun. Alla elever måste någon gång under sin tid här i skolan göra ett specialarbete om vad som helst. Jag har valt DGF:s historia och traditioner. Förutom det har jag också åtagit mig uppgiften att forska reda på gamla ex. av "Lördags-Nisse". DGF har ju i sin ägo förutom spridda äldre nummer, alla ex sen 1909. Nu undrar jag om man skulle kunna sätta in en liten notis om mina forskningar och be sådana som vet något om gamla tider i DGF, eller som kan ge mig en ledtråd i sökandet efter gamla "Lördags-Nisse", eller rent av ett gammalt ex. av tidningen, att kontakta mig. Jag hoppas att det inte ska vara omöjligt att få denna notis med i nästa ~~års~~ nummer av årskriften.

Ödler

Pål Fribergh
Svärdsjögatan 3
791 00 FALUN

Tel. nr.: 023/20325

FINT FRAMÅT – MEN SLIPPA LUGNET

I flera gamla nummer av GFK:s årsskrift har jag läst oroliga insändare som frågat sig hur det skulle gå med DGF och GFK när "studenten" försvann efter 1968. Det kändes förstås lite osäkert de första åren, men man fann snart att DGF skulle rida ut stormen. Föreningen har mycket väl lyckats anpassa sig till den nya skolan. Jag bör nog poängtera *"mycket* väl" eftersom DGF efter skolreformen i stället för att sakta sjunka neråt och helt förlora sin profil, för att kanske till sist försvinna, tvärtom har blivit mycket större och aktivare än någonsin tidigare. Några exempel:

Enbart hösten 1973 fick DGF över 150 nya medlemmar. Det låter otroligt, men siffrorna ljuger inte. Gamla traditioner kommer tillbaka, t ex skridskoutflykter och kälkbackstävlingar. Skolmössan är på väg att bli populär. Enligt mösstillverkaren själv så var det flera år sedan så många köpte skolmössan. Detta sades i oktober. Sedan dess har lika många till köpt skolmössa.

Oro inför Lugnet

När man hör detta kan man ju på goda grunder börja tycka att allt är ljust och att DGF har sin framtid tryggad åtskilliga decennier framåt. Tyvärr tvingas jag säga att så är det inte. Det beror varken på elever eller på en ny läroplan. Det beror på en eventuell skola vid VM-stadion i Lugnet.

Detta lärokomplex blir dyrare att bygga än att bygga ut vid nuvarande plats, där det finns avsevärda markområden man kan utnyttja: hela området med f d missionskyrkan, hela kvarteret med ishockeyplan och den numera rivna Arbetareföreningen, hela kvarteret mellan posten och banken upp till stadshotellet. Alla dessa områden ägs av skolan .

Lugnet ligger betydligt längre från centrum, bibliotek, affärer, busshållplatser. Man skulle förlora kontakten med traditionerna och känslan för tidigare generationer, som finns så markant i den gamla fina byggnaden. Man skulle också förlora en av Sveriges finaste skolgårdar, d v s parken.

Protestera med oss

Föräldraföreningen har gjort ett uttalande mot skola på Lugnet, opinionsundersökningar i skolan visar att majoriteten av elever och lärare vill ha skolan kvar där den nu är.

Inga ytterligare kommentarer behövs.

Nu vill jag be er, alla f d falu-gymnasister, att i Falu-Kuriren och Dala-Demokraten protestera mot Lugnet-skolan. *Det* behövs.

PÅL FRIBERG

ÄVEN VALHALLAFLICKOR ÄR GAMLA FALUKAMRATER!

I dessa tider, då grävskoporna så skoningslöst glufsat i sig många av de bästa bitarna av den gamla faluarkitekturen, känns det trösterikt att bastionen Valhallas murar fortfarande tycks inge rivningsmaffian respekt. Ty även om Valhalla är *f d* som flickskola sedan sju år så står den märkliga byggnaden alltjämt där på den grusiga gården och innanför det solida skalet undervisas faktiskt ännu en övervägande kvinnlig elevskara. Valhalla härbärgerar numera Kopparbergs läns landstings vårdskola.

När Valhallas flickskoleepok tog slut 1967 fattades det bara ett futtigt år till hundraårsjubileet. Det kändes lindrigt sagt snopet för de många tusen faluflickor och andra dalkullor, som fått sin grundutbildning där och som ännu finns kvar i hemstaden eller spridda över landet.

Vid nedläggningen höll en representant för den äldsta nu levande generationen elever, *Elsa Lagerquist*, f Pihlström, som gick ut "åttan" 1909, ett äreminne över sin gamla skola. Vi är glada över att vi, visserligen sent men inte *försent*, får återge det här. Det är värdefullt inte bara kulturhistoriskt utan också som en välbehövlig erinran om ett självklart men ändå märkvärdigt litet uppmärksammat faktum. Nämligen att även f d valhallaflickor är gamla falukamrater och att de lika väl som f d elever i gymnasiet är välkomna som medlemmar i GFK. Vi hoppas det här bidraget ska stimulera till nyrekrytering. *H. K-J*

Valhalla

Att få vara med om en terminsavslutning, som också innebar att en nära hundraårig skola lades ner, var en unik och vemodsfylld upplevelse, inte minst för mig, som representerar tre generationer, fostrade i denna skola.

Min mor, Eva Pihlström, f Gahn, och hennes syster Greta Frisell, hörde till skolans första elver. Min mor har berättade att hon som femårig fick följa med sin fyra år äldre syster till skolan och börja som s k auskultant, dvs hon skulle tyst följa undervisningen. Pigg som hon var, blev hon emellertid snart ordinarie elev. Min systrar Anna och jag var andra generationen och mina tre flickor, Gunvor, Kerstin och Margareta, den tredje. Det kunde ha varit fyra generationer, men mina barnbarn har vuxit upp på annan ort.

Flickpension i fängelsebacken

Om vi ser på undervisningsväsendet i början på förra seklet så fastställdes ju folkskolan genom lag 1842. Den högre undervisningen för flickor sköttes dock ofta i hemmen, där en eller flera familjer gemensamt anställde en guvernant. Men några mindre skolor lär också har funnits här i Falun. Den lindforska flickpensionen i fängelsebacken hörde jag en faster till mig, Matilda Pihlström, ofta berätta om. Hon var helpensionär, men där undervisades också flickor med hem i staden.

Fröken Lindfors lär ha varit sträng men rättvis och fordrade flit och ordning i allt.

Men behovet av högre utbildning för ett större antal flickor gjorde sig allt mer gällande. Rektor C J Dahlbäck vid goss-

ELSA LAGERQUIST, f Pihlström som ristat denna "runa" över Valhalla. Det är 65 år mellan de två fotografierna. Den unga Elsa 1909, elev i Valhallas avgångsklass, 18 år gammal. Elsa av idag, 83 år och still going strong. Sedan 1936 är Elsa och hennes man f överstelöjtnant Birger Lagerquist, bosatta i Stockholm.

Värdshuset som blev visdomsborg

FLICKSKOLEMINNEN FRÅN SEKLETS START

läroverket insåg detta och han och hans vän doktor Lundsten, började 1867 undersöka möjligheterna att starta en flickskola. Först och främst måste det skaffas pengar och inflytelserika personer vidtalades.

Gammalt värdshus

Intresset visade sig stort och det nödvändiga kapitalet satsades. Elementarskolan för flickor i Falun kunde börja sitt första läsår 1868 på hösten.

Man hade fått hyra övervåningen i värdshuset Valhalla – det hus som sedemera kallades lilla Vallhalla. Läraruppsättningen var från början nära nog densamma som i gosskolan och jag har hört min mors något äldre vänner berätta hur ofantligt roligt de tyckte det var i den nya skolan. Friska vindar, så att säga! Ett hotande moln dök upp 1874, då fastigheten skulle försäljas, men den energiska rektor Dahlbäck lyckades intressera dåvarande landshövding Samuel de Maré, stadens fäder och enskilda personer så att ekonomien blev ordnad och fastigheten kunde förvärvas för 25.000 kr. Det var minsann ett annat penningvärde den gången.

Nu hade skolan tagit fastare form, stadgar upprättades, en styrelse tillsattes med landshövding de Maré som ordförande. Studierektor blev självfallet rektor Dahlbäck. Namnet ändrades till Elementarläroverket för flickor i Falun. Men Valhalla fick skolan ändå alltid heta.

Stoltheten över den inköpta fastigheten var stor och i en årsredogörelse heter det: "Det är sannolikt en av de bästa och ändamålsenligaste flickskolelokaler i riket, fritt och sunt belägen i den vackraste stadsdelen".

"Överklass" med valfrihet

Skolan bestod av sex avdelningar i fem klasser att börja med, men 1875 inrättades en s k överklass med helt valfria ämnen. Valfriheten borföll snart och ännu en klass byggdes på så att flickskolan skulle bli likställd med andra sådana i landet och framför allt med normalskolan i Stockholm. Avgångsbetyg gav då rätt till inträde i bl a högre lärarinneseminariet, gymnastiska centralinstitutet, post och telegraf.

Den ekonomiska frågan tycks ha varit problematisk mer än en gång, men svårigheterna övervanns inte bara tack vare landshövdingarna som i tur och ordning gjorde insatser för att rädda skolan utan också genom enskilda initiativ. Soareer, konserter, föredrag o d ordnades för att få in pengar. I dessa "sällskapsspektakel" brukade min far medverka som uppskattad aktör. I början på 90-talet hade bildats en fond för att bygga gymnastiksal och denna stod färdig 1895 med den modernaste utrustning, som då kunde uppbringas.

Det bakvända nya huset

Tillkomsten av järnvägarna förbättrade kommunikationerna inom länet avsevärt och allt fler familjer såg sig i stånd att kosta på sina döttrar bättre utbildning. Elevantalet ökade och eftersom skolan var den enda i sitt slag i länet aktualiserades snart större lokaler. Landsting, stadsfullmäktige, banker och industrier stödde projektet, men den pådrivande kraften var brukspatron Henrik Munktell på Grycksbo, initiativrik och snabb i handling. På hans inrådan fick arkitekt Hans Hallström i Stockholm rita huset.

Det var ursprungligen tänkt att ligga mitt emot den gamla skolan med baksidan utmed Daljunkaregatan, men innan bygget kom igång hade två granntomter förvärvats och huset fick sin placering, där det nu står. Därav detta egendomliga s a s bak- och framvända hus.

En kvartett just färdiga "åttor" vårterminen 1909. Fr v Elsa Pihlström, Elsa Bergström, Karin Wrangel och Stina Frisell.

Huvudentrén på baksidan har ju sällan använts och på min skoltid skrevs en nidvisa om skolan där det bl a hette om Valhalla att den "har ordspråk i stället för fönster och skyhöga gavlar och ingången bak". 1903 flyttade vi in i den nya skolbyggnaden. Tack vare de två nya tomterna fick skolan en stor och solig plan för raster och utegymnastik. Korgboll var ett omtyckt spel redan på min tid.

Carl Larsson färgsatte

De nya lokalerna var stora, ljusa och glada. Carl Larsson hade hjälpt till att välja färgerna och han befäste sitt minne även genom al fresco- målningen ovanför ingången i bönsalen på temat "Ära vare Gud i höjden".

Efter dåtida begrepp var skolan toppmodern och den verkliga nyheten var skolköket. Under min tid fanns emellertid inte plats för skolkök på schemat utan det drevs som en fortsättningskurs till in på 1910-talet.

Den högtidliga invigningen av det nya Valhalla skulle äga rum den 15 oktober 1903. Sånger och psalmer var inövade och vi kom förväntansfulla och finklädda och intog våra platser i bönsalen. Efter ett par sångnummer besteg borgmästare J Cornelius talarstolen. Han var ordförande i styrelsen och varm skolvän. Men han hade inte hunnit långt i sitt tal förrän ett rosslande ljud trängde genom salen. Jag minns hur han lyfte blicken mot bortre delen av rummet, där viss rörelse uppstått. Någon kommer fram och säger något med låg röst till honom. Han går ner från talarstolen, konfererar med biskop Lövgren, skolans eforus, som stiger fram och säger att en beklaglig händelse inträffat och att högtiden måste avbrytas. Efter bön utryms salen under tystnad. Det var den gamle rektorn vid folkskoleseminariet Henrik Åkerblom, som dragit sin sista suck. Hans hjärta hade inte tålt de många trapporna.

Dramatisk eldsvåda

Men livet gick vidare och skolarbetet sköttes entusiastiskt i det nya vackra huset. I februari 1904 blev det dock ett svårt avbräck. Jag minns det så väl för vi hade firat födelsedag hemma – vi bodde i hörnet av Promenaden och Svärdsjögatan – och haft det festligt, då vi plötsligt kände brandlukt. Kakelugnarna fick sig en översyn men allt var i sin ordning. Då råkar jag titta ut genom fönstret och ropar "Mamma, skolan brinner". I detsamma kommer brandkåren körande med hästarna i full galopp och massor av människor strömmar till. Elden hade börjat i ritsalen och smög sig efter takåsen och ner i handarbetssalen. Dit hade man burit flygeln – vilket inte var det bästa! Den lär ändå ha klarat sig märkvärdigt bra. Värre var det med skolans Engelbrektsstaty, som "räddades" ut genom ett fönster!

När vi kom till skolan följande dag mötte oss en bedrövlig syn.Det hade varit kallt på natten och långa missfärgade istappar hängde ner från tak och fönster. I entrén simmade skolböcker och annan materiel.

Det måste ha varit en fruktansvärd chock för ledningen, men på ett beundransvärt sätt bemästrades svårigheterna. Efter ett par dagar var skolarbetet igång igen. Vi i småklasserna fick flyttta tillbaka till gamla skolan och för de högre klasserna hyrdes lokaler runt om i staden, bl a i Arbetareföreningen.

"Lagen" och "Evangeliet"

Vi hade goda lärarkrafter så gott som över hela linjen och målsättningen var

ambitiös. Vi hölls också i Herrans tukt och förmaning och några disciplinsvårigheter förekom inte, men naturligtvis enstaka småförseelser.

Under mina fem första år var fröken Hilda Strandell föreståndarinna, som det hette på den tiden. Hon var en fint bildad, älskvärd personlighet med smeknamnet "Evangeliet" och hade vid sin sida Gerda Rundberg, mycket respektingivande och följaktligen kallad "Lagen". De två delade också hushåll. 1906 övertog Gerda Martin ledarskapet.

Till skolans faktotum måste man räkna vaktmästare Erland Erlandsson, som med glimten i ögat hjälpte mången olycklig elev att hämta den kvarglömda läxboken. Han bevaras i tacksamt minne av många generationer skolflickor, eftersom hans tjänstgöringstid varade från 1901 till 1945.

Märklig tavelsamling

Man kan inte tala om Valhalla utan att komma in på skolans unika tavelsamling som omfattar verk framförallt av sekelskiftets mest kända dalakonstnärer, Carl Larsson, Anders Zorn, Anselm Schultzberg, Olof Arborelius, Gustaf Ankarcrona m fl. De flesta av tavlorna kom till skolan under min tid och jag minns att det alltid ordnades en liten högtidsstund framför den nya tavlan. Det kom helt visst att väcka ett bestående intresse för konst hos de flesta av oss.

När man nu ser tillbaka på skolans verksamhet under ett sekel får man säga att de höga bildningsmål som stiftarna satte upp, i hög grad har förverkligats. Personligen tycker jag att det har varit en för flickor väl avvägd undervisning med fin humanistisk inställning och jag tror att alla vi gamla elever beklagar att denna skoltyp inte längre anses höra hemma i det nya, förändrade samhället.

ELSA LAGERQUIST

DD

gör det lättare för dig som vill följa med och veta mer

ÄLDST AV DE GAMLE

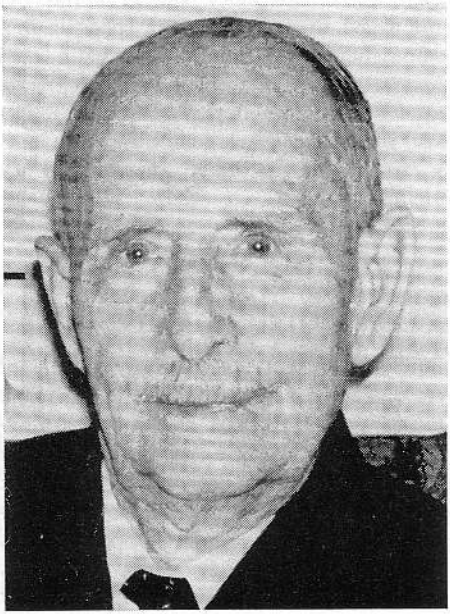

GFK:s grand old man med dr Ernst Forsmark.

Det är inte ofta man förunnas lyssna till det lätta suset av historiens vingslag. Men det hände mig den här våren, då jag hälsade på vår äldste medlem, med. dr. *Ernst Forsmark*, f 1871 och alltså nu 103 år gammal. Inför besöket ringde jag föreståndarinnan på det pensionärshem i Skärholmen, där Ernst Forsmark bott sedan november 1973 och frågade om jag kunde komma och hälsa på.

– Det ska ni väl inte fråga mej om – fråga honom själv, blev svaret.

Detta gav mig en vink om att jag skulle komma att möta en gammal falukamrat i god psykisk vigör. Jag fick vidare reda på att Forsmark ofta brukade göra promenader, men att man nog funderade på om han inte skulle behöva en förstärkare till telefonen. Han började faktiskt höra litet dåligt . . .

Akademisk sirlighet

Mitt möte med Ernst Forsmark blev en mycket minnesvärd upplevelse. Han mötte mig på avtalad tid i pensionärshemmets vestibul. På väg till sin lilla lägenhet föreslog han titelbortläggning på gängse akademiskt manér och gav sedan glimtar från hemmet.

Med utdrag ur skolkatalogen från vårterminen 1890 framför oss fick jag sedan vara med om en utflykt bakåt i tiden, som är värd att låta även andra falukamrater ta del av.

Träffande karakteristik

Med korta, träffande uttryck karakteriserade han några av lärarna: "Liten, fyrkantig person." "Bra men bekväm." "Egendomlig." "Gav lektioner i grekiska och hebreiska" var några av de omdömen, jag skrev ner.

Utan koppling till dessa omdömen kan jag nämna att lärarförteckningen för Ernst Forsmarks skoltid upptog sådana legendariska och i vår årsskrift ofta skildrade gestalter som "Tuppen", rektor C J Dahlbäck, "Billon", lektor Magnus G E Billengren och "Gubben", lektor Per G E Theorin. Ännu mer överraskande var träffsäkerheten när han berättade om sina elva kamrater, det kunde jag konstatera eftersom jag i vissa fall hade s a s facit till hands. Jag nämnde ett namn och då kommenterade han: – Ja, han var från Grangärde, hans pappa var bonde. Han var äldre än vi andra. Uppgifterna stämde med katalogen.

Ödets lotter

Berättelsen om hur det gått för kamraterna blev en komprimerad illustration till hur olika ödets lotter utfaller.

Om den legendaiske SJ-chefen, generaldirektören, "föremålet för tusentals rallares kärlek", Axel Granholm (se GFK:s årsskrift 1943) nämnde F mycket koncist: "att det skulle gå så bra för honom kunde man ju inte ana i skolan." – Så var det kamraten som slutade som justitieråd och där var officerssonen som själv blev officer och som spelade fiol så bra – ett arv från en begåvad moder. Och där var han, som var så duktig i franska att han väckte sina lärares beundran men som sedan aldrig blev något – en spirande sinnessjukdom slog ut. Där var den begåvade, men egendomlig pojken, föräldrarnas enda barn och stolthet; de offrade allt för att ge sonen utbildning som grund för en tryggad framtid. Han skrev felfritt på studentlatinet. Hans intresse för tekniska ämnen tog dock överhand. Han blev civilingenjör i Göteborg, men en olyckshändelse med dödlig utgång bröt blott efter något år en lovande bana.

Livsbejakare

Själv hade F som läkare specialiserat sig på ögonsjukdomar och blev överläkare på Sabbatsbergs sjukhus i Stockholm.

Att han uppnått så hög ålder ansåg han sig ha sin hustru, död för tio år sedan, att tacka: hon "tvang" honom att dagligen ta sig en halv timmes vila, mellan tjänsten på sjukhuset och eftermiddagens privatpraktik.

Det var en livsbejakande person jag mötte. Stänk av vemod kanske kunde spåras då han mera i förbigående lät undslippa sig att "vår Herre tar ifrån mig sina gåvor, en efter en, synen, hörseln – men det är väl bara som det ska vara". – Han tyckte också att det var litet väl stillsamt på hemmet – "dom borde ha kunnat ordna med en swimming-pool i planteringen utanför så att det blivit litet liv och rush för oss pensionärer".

Han var väl heller inte helt tillfredsställd med sjukvården idag: han skulle få vänta 1½ år på att få tid hos ögonläkaren. Den tiden hade dock kunnat kortas ner till någon månad, tack vare speciella omständigheter. Jag kunde helt hålla med honom om att det var rasande långtråkigt att sitta på motionscykel och trampa. Det var bara litet överraskande – minst sagt – att finna en sådan anordning i en 103-årings hem.

Historiens vingslag

Besöket hos Ernst Forsmark var som sagt ett sådant där sällsynt tillfälle, då man tycker sig känna suset av historiens vingslag. Hur såg det ut i Dalarna under hans barndom på 1870-talet och då han gick på gymnasiet i Falun i slutet av 1880-talet? Ja, då drevs ännu kopparhyttorna, spridande sin svåra svavelrök över stan, men det mesta av det som vi nu betraktar som oumbärliga bekvämligheter saknades. Vattenledning fick Falun inte förrän 1899.

I början på 1880-talet hade Falun endast ett 50-tal telefoner. 1886 installerades telefon i Kristine kyrktorn "för kontroll över tornväkterskorna samt för meddelanden mellan dessa och polisvaktkontoret vid inträffade eldsvådor"!

Ernst var tunabo och kunde som sådan se hur Domnarfvets jernverk byggdes upp (1873–1879). Ungefär samtidigt byggdes järnvägen Göteborg–Falun (1872–1879). Brobygget vid Borganäs över Dalälven tillkom alltså på 1879-talet. Nedströms, på vänster sida, fanns ett sågverk, som sedan flyttade till Bysjön.

Vårterminen 1890 då Ernst Forsmark tog studenten hade Falu högre allmänna läroverk, inrymt i den nuvarande byggnaden men då endast två våningar hög, 196 elever, varav 104 var från Falu stad 88 från länet i övrigt. *EBB*

FÖRENINGEN
GAMLA
FALUKAMRATER

Årsskrifter

1921–1973

Innehållsförteckningar — en kronologisk katalogisering av artiklar i GFK:s årsskrifter.

I varierande omfattning kan exemplar av årsskrifter beställas. För porto och övriga omkostnader debiteras 5 :—/ex. Efter särskild överenskommelse kan artiklar ur utgångna häften kopieras. Debitering till självkostnad plus 5 :— för porto och omkostnader.

Beställningar kan ställas till ordf., Övering. E. Börje Bergsman, Dellensvägen 26, 2 tr., 121 71 Johanneshov. Tel. 08/81 82 54 (bost.)

En komplett serie årsböcker finns på Stads- och länsbiblioteket i Falun.

Ett flertal årsskrifter innehåller styrelseberättelser samt företal av redaktören eller ordföranden. Av utrymmesskäl har sådana återkommande bidrag i allmänhet inte noterats. Detsamma gäller medlemsförteckningar.

Teckenförklaringar:
( ) kring initialer eller namn betecknar författaren.
/ / ger kompletterande upplysningar om artikelns innehåll.
Häftesnumreringen har gjorts i efterhand. Numren återfinns normalt inte i årsskrifterna.

Liten ordlista:

Barbarossa	Adjunkt Chr. Granqvist	16
Bellman	Lektor E. Nordenstam	21
Bjaffen (Blaffen)	Adjunkt A. F. Bersell	11/12. 32
Billon	Lektor E Billengren	14, 15, 16, 23
Böffen	Adjunkt O. Skog	13, 14, 21, 31
Daljen	Adjunkt J. L Svedelius	4/5
Emil	Lektor E. Herlenius	18, 19, 29, 31, 40
Galten	Lektor Hj. Möller	32
Gubben	Lektor P. G. E. Theorin	4/5 11/12, 15, 30
Herman	Adjunkt Herman Wallin	17, 40
Joel (Ursilius)	Lektor Joel Ursilus Påhlsson	18
Laxen	Adjunkt Östen Hedlund	8
Mag-Olle	Adjunkt O. L. Olsson	21, 40
Mzeta	Adjunkt O. A. Melanoz	6, 20, 40
Niklas	Rektor Ernst Sundberg	6, 13, 20, 29
Pira	Adjunkt K. Pira	9, 16
Pjoppen	Rektor Ivar Sefve	7, 9, 18, 19, 32
Pompen	Adjunkt J. A. Alin	8, 21, 23, 57
Rylle	Adjunkt J. A. Rylander	29, 30, 31
Scævola	Adjunkt A. G. Fröling	14
Skägglalla	Adjunkt E. Wetterberg	16, 18
Tuppen	Rektor C. J. Dahlbäck	3, 16, 27
Tuting	Adjunkt L. Virén	31, 32

1921 (Häfte 0)
Medlemsförteckning och styrelseberättelser för 1920. Hedersledamöter.

1923 — april (Häfte 1)
Anmälan (C. O. L.) 1
Föreningen Gamla Falukamrater. Historik 2
Hur kom Dalarna att spela sin historiska roll? (Carl Larsson i By) 9
Dalaminnen (Gustaf Meyer) 13
Skolhistorier 16

1923 — maj (Häfte 2)
Dalaminnen, forts. (Gustaf Meyer) 17
Föreningen Gamla Falukamrater håller vårstämma i Falun den 3 juni 27
Där originalen blomma. Från skolans drivbänkar (Tigerström) 28
Skolhistorier 31

1924 — april (Häfte 3)
Professor Arv. Johanssons tal vid avtäckningen av rektor C. J. Dahlbäcks minnesvård 33

Vårstämma 1923 i gamla skolstaden 36
En episod från skollivet för mer än 50 år sedan 41
En slagsmålshistoria för snart 30 år sedan (Salakalle) 45
Skolhistorier 48

1925 — oktober (Häfte 4/5)

Lovsång (Karl Hedlund) 3
Tiderna förändras och vi med dem (Bertil Lunell) 4
En tysk resenär om Dalarna för 120 år sedan 9
Till minnet av lektor P. G. E. Theorin (S.) 13
Vår vaktmästare — hågkomster från skoltiden (B. L.) 16
När Mastan skrev en godkänd nationalsång (A. B.) 19
En porträttkonstnär i 1800-talets Falun (W. S.) /Carl Erik Källström/ 20
Daljen (Ille ego qui quondam) 22
O. V. Vahlins minne hedras 23

1926 — januari (Häfte 6)

Helgerna (Karl Hedlund) 1
Något ur minnet om Falu Läroverk och dess lärjungar för 50 à 60 år sedan (M. J—n) 2
Vem är vem? (Rasp.) /Rektor Sundberg/ 6
Några rektorer från Falu skola under sjuttonde seklet. Korta biografiska skisser (P. J—n.) /Laurentius Johannis Folkernius/ 7
Gamla lärare som gått hädan /Gottfrid Nordin, O. A. Melanoz/ 10
En berättare (Karl Hedlund) /Carl Larsson i By: Lantliga historier/ 13
En daladiktare (U. S.) /Karl Hedlund: Psalmodikon/ 14
Wallinbystens skapare död /Professor Teodor Lundberg/ 18

1926 — april (Häfte 7)

Läroverket överhuvud (Öman) /Rektor Sven Ivar Sefve/ 1
Några rektorer från Falu skola under sjuttonde seklet. Korta biografiska skisser (P. J—n.) /Gustavus Johannis Elvius, Andreas Georgius Tillæus/ 3
Dalakonst (Öman) /Harald Brandberg, Carl Graumann, Bertil Hedlund-Bull, Stig Borglind, Åke Johansson, Harald Andrén, Hans Johansson/ 7
Skolminnen (—m—) 9
Fordomtima (—m—) 10
Gammal god historia 16

1927 — mars (Häfte 8)

Några minnen från pojkårens skolgång i Falun I (Helmer Lagergren) 1
"Pompen" (Buccio) /Johan August Alin/ 6
Också ett klockuppror /Om en ringklocka i tidigare läroverksbyggnad, under 1820-talet/ 9
Falun — sommarens stad /Hantverks- och industriutställningen 1927/ 11
Fruntimrens lof (medd. av E. H.) 12
En gammal karolin. Några anteckningar om Anders Rosenborg å Kloster 13
Svärdsjövisan. Sjungen vid Majfesten i Uppsala 1845 (medd. av E. H.) 14
Skolans historia — dess lärares (—n) 15
Lärare som gått hädan /Östen Hedlund, Olof Elias Söderqvist, Richard Bergman/ 19

1928 — maj (Häfte 9)

Några minnen från pojkårens skolgång i Falun. II (Helmer Lagergren) 1
Lektor Westholm avgår 8
Rektorsskifte /Ivar Sefve avgår/ 8
GFK:s nye hedersledamot (Aug. Berglund) /Enar Sahlin/ 9
När lektor Pira fick en högersving 10
Pigg 80-åring (Rasp.) /Gustaf Meyer/ 11
Sång av lärjungarna i Falu skola aftonen den 6 nov. 1832 (medd. av E. H.) 18
Moster Emma död (—e) 19

1930 (Häfte 10)

Brännvinslåten 4
Tioårsjubileum och vårfest å Stallmästaregården den 27 maj 1930 (J. Gabr. Jonsson) 9
En "gammal falupojkes" i förskingringen hälsning till fosterbygden (J. K.) 10
Visa av Åberg. Föredragen vid jubileumsfesten den 27 maj 1930 11
Anteckningar från Falu läroverk under 1880-talet (A—d J—n) 11

1936 — mars (Häfte 11/12)

Arvid Johansson (Hj. D.) 1
Två hedersledamöter som gått bort /G. Meyer, Ernst Sundberg/ 3
Den 7 september 1935
— Det nya läroverket
— Invigningen
— Gamla Falukamraters gästabud 6
Föreningen hyllar de gamla lärarna 22
Några ord om vår förening och dess 15-åriga tillvaro (K. M. E.) 23
Skolminnen (Wesley) /"Gubben", "Blaffen"/ 27
När kvinnan gjorde entré i Falu läroverk (Torwig) 32
Bordsvisa vid GFK:s middag den 7 sept. 1935 (A. A.) 35

1938 — mars (Häfte 13)

Två gamla Falu-lärare ur tiden (A. Vikar) /Oskar Skog, Hjalmar Hagelin/ 1

Bortgångna kamrater (G. Fm.) /Axel Pålman, Axel O. Ericsson, Engelbrekt Lindstedt, Klas Gustaf Söderlund, Nils Vult von Steyern/ 4
Dalagubbar /Bröms Olof Larsson, Lars Dalin, Mauritz Lundholm/ 9
Skolhistorier m. m.
— Redaktörens hågkomster
— Axel Pålman
— Englundiana /"Niklas", "Böffen"/ 14
Öppet brev till föreningens stiftare n:o 1, Grosshandlaren m. m. Wilken Wilkenson, Vikarbyn (Sekreteraren) 30
Fjädern som blev en höna eller sekreteraren som blev redaktör 32

1939 — maj (Häfte 14)

Bortgångna kamrater 1938 /Axel Johansson, Gunnar Dahlbäck, Gustaf Lindberg, Hjalmar Falk, Hjalmar Holm/ 1
Livet i Falu trivialskola i början av 1800-talet (Carl Steffenburg) /Om Falu Trivialskola och dess lärare/ 4
Ur en skolpojkes dagbok (Svante Svärdström) /Om Hagelin m. fl./ 11
Falukamrater! /Upprop om insamling till minnesvård över Oskar Skog/ 19
Gamla Falukamrater av högsta klass /Ad. Krautmeyer, Erik Forsgren/ 20
Föreningens ändamål (Skattmästaren) 22
Johan Olof Wallin och hans klasskamrater i Falu Trivial Schola 24
En demokratisk skola 25
Ur gamla papper (Nils Schwartz) /Detalj av ett släktforskningsarbete/ 26
1939 års storträff (Sekreteraren) 28
Professorsanmärkning (Karl Zetterstén) .. 31
Skolhistorier /Billengreniana, Scævola/ 32

1940 (Häfte 15)

När Elsborg och Gamla Herrgården voro farliga för läroverkspojkar. En bild av skollivet i Falun i äldre tid (Helmer Lagergren) 5
Storträffen i Falun pingsthelgen 1939 (Torsten Wigardt) 9
De jubilerande studenterna 15
På höstträff med Gamla Falukamrater (T. W—dt) 17
1871-års studenten Johan Carlssons anmärkningsbok 19
Björlingsons specialhistoria: Husförhöret i Röjeråsen 21
Den första kvinnan i föreningen /Lilly Westergren-Classen/ 22
Lektor P. G. E. Theorin. En lärare av gamla stammen (S.) 23
Karikatyr och anekdot om lektor E. Billengren 26
De var kamrater i småklasserna 27
Bortgångna kamrater 1939 /Karl Sundberg, Anders Lindstedt, Oscar Herdin, Viktor Fritz/ 29

1942 (Häfte 16)

Då Falu stad fyllde 300 år (T. W.) 5
Två bilder från minnesutställningen i Falu stads konsthall 1941 (Svante Svärdström) /bl. a. om Falu läroverk i tidigare skeden/ 13
Stadsfullmäktiges ordförande slog rekord /Gösta Frisell/ 18
Kronprinsens tal 20
Statsministerns tal 22
Rektor P. Envalls tal vid gruvan den 1 nov. 1941 23
Myndighetsjubileet 21 maj 1941 (G. Fm.) 25
"Englundiana (Wesley Englund) /"Billon", "Barbarossa", "Tuppen", "Pira"/ 33
Krylbohjälte /H. Gripenskiöld/ 40
"Björlingssons specialhistoria" i 1940 års publikation 40
In memoriam /Adolf F. Aminoff, Tore Bergström, Carl A. Carleson, Sten Eggertz, Johan Eric Hjalmar Ericsson, Knut Eriksson, Hjalmar Grönblad, Robert Hansson, K. W. Herdin, Hjalmar Hesselius, Claes Johansson, H. A. Krautmeyer, Einar Leijström, Tord Lennerthson, Gustaf Lindberg, Erik Nordesjö, Gustaf Prag, Knut Sundberg, Fridolf Öhrn, Gustav Martin Wilke/ 41
Ett utmärkt förslag från Moskva (Engelbrekt Flodström) 50
Ett "reseminne" (Red.) /Adj. E. Wetterberg/ 51
Grönbladska donationen (G. Fm.) 53

1943 (Häfte 17)

Prolog vid Dala Gymnasistförenings 75-årshögtid (August Berglund) 3
Adjunkten Wallin, prosten Ekström och Hindenburg 5
En fullträff till storträff (B. B—m) 9
Årgång 1934 har ordet (H. K.) /L. I:s käcka garde/ 15
"Falujungfrun" (S. S—m) 17
Våra stora kanoner. Fem framstående falukamrater få figurera (Brb) /Gustaf Söderlund, Sven Schwartz, Axel Granholm, Axel Gjöres, Gösta Frisell/ 18
Jubilerande falukamrat /Gustaf Fredenholm/ 24
Två "short stories" av Petrus Envall 24
In memoriam /Valdemar Malmström, Carl Erik Landberg, Gustaf Blid, Gustaf Östergren, Lars O:son Gezelius, O. Lönnqvist, Elis Herdin, Teodor Wiklund/ 25

1945 (Häfte 18)
En 25-årskavalkad. Från "Kronprinsen" till "Spegelsalen" (Bernt Bernholm) 5
25-årsjubileet på Grand Hotell 14
Tidningsartikel gav upphov till svensk storindustri (Wilken Wilkenson) /gäller Volvo/ 15
Vad statistiken berättar om Gamla falukamrater (Sven Bouvin) 17
Rylanderiana "Kors i alla mina dar pojkstackare..." 24
Så var det på den tiden: "Offrande" abiturient anhölls av polisen (Sven Pålgren) 28
Emil Herlenius stormästaren i den illustra PPV-orden 31
Sanningen om "Sokrates mun eller näsa" .. 32
Joel Ursilus /lektor Påhlsson/ 34
"Skägglalla" (Accepit) /adj. Erik Wetterberg/ 35
Ett minne och en vädjan (Gustaf Fredenholm) 37
Den siste av sin stam (Bob) /Hjalmar Hagelin/ 38
"Pjoppen" /Ivar Sefve/ 39
Geografi för Wilke 42
"Hets" på 1920-talet 42
Litterära avdelningen: Föreningens nya sångbok (B. B.) 43
In memoriam /Harald Asklund, Hugo Berggren, Arvid Lindström, Albert Fröman, Erik Gunnar Murelius, Axel Lagrelius, Emil Herlenius, Sigurd Stumsner, Birger Malmström, Ossian Tigerström, Jonas Tellander, Alexis Karlinder, Gösta Johansson, Enar Sahlin, Rolf Granlund, Per H. Holmberg/ 46

1946 (Häfte 19)
Så levde vi i Falun på 80-talet (Anders Prag S:r) 7
Collén gick och Solders kom 15
Ivar Sefve — rektorn med den järnhårda disciplinen (Torsten Wigardt) 17
Donation /Professor Karl Arvid Lindström/ 20
På sångens vingar (Ingiald Elg) /Anders Jobs/ 21
Falu stads förste badare /Emil Herlenius/ 23
Doktor på tänder /Hilding Björn/ 25
Oss Smedjebackspojkar emellan... /Axel Gjöres, Axel Granholm/ 26
Den våta halmstacken (Elgen) 27
Hemsk statistik 29
Lektor Alfred Westholm 30
In memoriam /Hans Gustaf Blomqvist, Ferdinand Boberg, Anders Olof Fahlvik, Gustaf Göransson, Henrik Fogelberg, Elis Kjersén, Richard Roth, Valfrid Sjödén, Sam Ström, Karl Gustaf Torsell, Folke Winbladh, Alfred Westholm, Teodor Åkerberg/ 31

1948 (Häfte 20)
15 år som Falukamrat. Gustaf Fredenholm berättar minnen 3
Gamla årspublikationer efterlysas 7
Bänkade man sig... och begick Storträffen i pingstetid MCMXLVII 8
Till de döda lärarna. Studentjubileet — pingstdagen 1947 (Bertil Lunell) 13
Stränga pedagoger och stygga gossar. Ett litet urval skol- och lärarhistorier (Wesley Englund) /Rektor Sahlin, "Niklas"/ 16
"Mzeta". En originell lärarprofil i ordets dubbla berättelse (Torsten Wigardt) /Adjunkt O. M. Melanoz/ 19
När Karl-Magnus inte blev trodd 24
Föreningen går framåt — men för sakta .. 24
In memoriam /Johan Erik Gustaf Lyckholm, Sigurd Pousette, Albin Tersmeden, Emil Westling, Olof Widmark, Helmer Lagergren, Arvid Valentin, Ernst Berg, Anders Prag, Primus Pettersson, Karl Johan Berglund, Carl Fredrik Söderbaum, Johan Haglund, Axel Frisell/ 29

1950 (Häfte 21)
Sång för Gamla Falukamrater (Bertil Lunell) 5
Ulrik Cederberg (Oscar Westerlund) 8
Tal vid DGF:s 80-årsjubileum å läroverkets aula den 9 dec. 1948 (Svante Svärdström) 12
"Hocken är ä, hocken är ä, Kalle Herman å Sveds-Jan". Hågkomsten och minnen. Ur kapitlet "Några Faluiter på 1880-talet" (Anders Prag S:r) 20
Kärleksmåltid på 1920-talet (Ecce-) 29
Ett 30-årsminne — min första examen i Falu läroverk (Torsten Wigardt) 32
In memoriam /Anders Brodin, Ernst Enochsson, Carl Sigurd Eriksson, Hartvig Rudén, P. H. Söderbaum, Thore Wennqvist/ 34
Skolhistorier /"Pompen", "Böffen", "Mag-Olle", Hagelin, "Bellman"/ 41
Surströmmingens lov (Bertil Lunell) 46

1952 (Häfte 22)
Prologen till den femte storträffen. Ordförandens tal i aulan till rektor Vikar 3
Den femte storträffen (Bernt Bernholm)
— Georg Landbergs tal.
— Rektor Vikars tal 4
Läroverkets nye rektor /Erik Sandberg/ 18
Vår gamla skola. En kort historik (Nils Sahlström) 20
Från föräldraföreningen (Carl Nisser) 39
55-årsjubilaren John Lindholm berättar /Ett minne från Rättvik. En examensepisod. En vattenhistoria... och en ljushistoria/ 42

In memoriam /Anders Valter Gunnar Brandberg, A. Waldemar Carlgren, Wilhelm Carlgren, Gustaf Wesley Englund, Petrus Forsling, Axel Granholm, Carl Anders Göte Herdin, Filip Jonell, John Lindström, Bror de Maré, Harald Münnich, Axel Nyhlén, Enar Sahlin, Erik Richard Salwén, C. Ferdinand Schenström, Lars Sparr, Erik Staaff, Torsten Wigardt, Teodor Åhlén/ 49

1953—1954 (Häfte 23)

Till Anders Jobs Mikaelidagen 1949 3
Ur en samling skolbrev (Nils Sjödahl) ... 4
Två A-uppsatser från studentskrivningarna i Falun åren 1911 och 1952:
1911 — Sven Schwarts. Varpå beror det drag av rastlöshet som vilar över vår tid?
1952 — Inga M. Edvinsson. Med vilken rätt kan man säga att vår tids ungdom har det både lättare och svårare än ungdomen för femtio år sedan? 16
Fiskehistoria berättad på falumål av gammal östafössöpjkä 22
En annan historia /... om Bernhard Eriksson/ 23
Ungdoms- och skolminnen från Falun (Manne Briandt) 24
$(a+b)^n$ (Omar) 47
Den slitstarke "Billon" (Ernst Treffenberg) 51
Giggen /En historia om Gustaf Fredenholm/ (Sven Gernt) 55
Pompen — en kort historia /Johan August Alin/ 57

1955 (Häfte 24)

Gamla falukamraters storträff (1955) 4
Drapa den 12 december 1925 (Svante Svärdström) /uppläst under DGF:s kärleksmåltid/ 25
In memoriam /Nils Sjöstrand, Wilken Wilkenson/
En historia om en pampig handelsman i Falun (A. E. D.) /Viktor Åbjörn/ 38
Slitna fanor... segertecken 41

1956 (Häfte 25)

To be or not to be (Sven Bouvin) 4
Tradition och förnyelse (Erik Sandberg) .. 10
Galder i början av 20-talet (Kjell Collin) 14
Affischerna berättar om Dala Gymnasistförenings verksamhet 1911—1921 (Svante Svärdström) 21
När Walhallaflickorna fick sin skolmössa (Selma Ström) 41
Föräldraföreningen i Falun (Esbjörn Eftring) 43
Hur ett skoljazband kom till (Folke Gagnéus) 45
En falupojkes minnen: rallarliv i Orsaskogarna (Manne Briandt) 48

1957 (Häfte 26)

Medlemsförteckning.

1958 (Häfte 27)

Häftet är till större delen identiskt med den festskrift som utgavs till Falu läroverks 10-årsjubileum år 1958.
Förord (Erik Sandberg) 5
Falu skolas ombildning till fullständigt läroverk (Erik Sandberg) 7
Underdånig framställning om Falu skolas ombildning till fullständigt högre elementarläroverket, daterad Falun den 5 oktober 1848 25
Gymnasieorganisationen i Kopparbergs län (Erik Sandberg) 31
Falu läroverksbibliotek efter 1860 (Harald Åhlin) 35
Läroverkets naturhistoriska samlingar (Einar Klefbeck) 47
Läroverkets park (Einar Klefbeck) 53
Carl Jonas Dahlbäck, föredrag i Läsesällskapet i Falun 1 april 1949 (Rikard Salwén) 36
Skolmästare i samhällslivet (Axel Östberg) 76
Selma Lagerlöf och rektor Sahlins "familjeaftnar" (Sigvard Lindkvist) 87
Dala Gymnasistförening 14 mars 1968—14 mars 1918 (Nils Sahlström) 92
Minnen från skoltiden på 1890-talet (K. M. Erlandsson) 103
Studentska 1898 (Jane Hermelin) 112
Glimtar av idrottslivet vid Falu högre allmänna läroverk (Matts Ridderstedt) .. 116
Rectores Scholae Fahlunensis (Nils Sjödahl) 123
Bildsidor 136
Skolans årsavslutning och jubileum i text och bild 141
Gustaf Fredenholm hedersordförande 166
Erik Eklund ny ordförande 167

1959 (Häfte 28)

Gamla Falukamrater under 35 år. Från kamratblad till hembygdsbok (Axel Östberg) 5
Storträff, storträff, storträff /I—VII/:
— Musikhyllning /Anders Jobs/
— Ordföranden tackar och hyllar /Anders Jobs' och Thore M. Elfvings donationer/
— Skolans förnämliga fysikum inspekteras
— Sångartåg. Kamratmiddag på Grand .. 11
VII. Storträffens högtidstal (Anders Vikar) 22
Tal till kvinnan (Einar Lunell) 26

Folke hyllar klubbmästaren (Folke Gagnéus) /Nils Islinger/ 27
Så var han då en gymnasist (Axel Frieberg) 28
Folke Gagnéus - en presentation 36
Anders Jobs — in memoriam (Svante Svärdström) 37
Erik Eklund — in memoriam (Manne Langseth) 42
Från klassrum och kateder (Kustos R IV) 46
Erik Eklund har överlämnat hedersplaketten till Anna och Anders Jobs i deras hem (foto) 49

1961 (Häfte 29)

Skriv någonting om militärövningarna i skolan sade redaktören till mig som inte mycket vet (Axel Frieberg) 5
Falu marknad (Text och musik: Erik M. Yrgård) 8
Årsmöte på hög nivå (N—s) 10
Varför inte DU - Folke Gagnéus uttalar sig i du-ni-frågan (Folke Gagnéus) 13
Folke får svar 15
Och här berättar Folke ytterligare två historier (Folke Gagnéus) 15
Niklas och Rylle (Gunnar Vesterlund) /Ernst Sundberg och Johan Albin Rylander/ 16
Jobs-konsert 21
Torsten Berggren minnestalar /Anders Jobs/ 22
Thore Elfving berättar /Hagen, E. Herlenius/ 27

1962 (Häfte 30)

Ur en skolpojkes dagbok II (Svante Svärdström) 5
Vem var DGF-ordförande? 12
Nybyggarna i Uppsala (Hans Dalborg) .. 13
Strödda minnen av Rylle och andra (Bror Bosiö) /Rylle, Carl Aron Borelius, P. G. E. Theorin, Zacharias Grundström m. fl./ 21
Arne Norelius — in memoriam (Folke Gagnéus) 23
Donation /Einar Krantz/ 24

1963 (Häfte 31)

VIII. Storträffen i Falun:
— Med nollåttorna på storträff (Petrus Envall) 5
— Tal till Quinnan på Storträffen den 2 juni 1963 (Erik Yrgård) 12
Fyra porträtt över avlidna lärare (Erik Sandberg) /Nils Sjödahl, Einar Klefbeck, Harald Åhlin, Torsten Lidén/ 14
Alvar Silow - in memoriam (Svante Svärdström) 18
Donatorer efterlyses (K. A.) /gäller ordförandeklubba/ 21
När vi sutto i vår bänk (K. A.) /Tuting, Böffen och Rylle, Hagen, Emil Herlenius, Alvin, Hagelin m. fl./ 24

1964 (Häfte 32)

Det Falun som gått — och det som kommer (Bertil Sylwan) 5
Gustaf Fredenholm — in memoriam (Folke Gagnéus) 14
Falumuseum får flytta för fortsatt gruvdrift /Bergslagets museum/ 16
Brev till en falukamrat /Nils Lindgren till Kurt Ardell/ 20
Tre lärarporträtt (K. A.) /Joel Påhlsson, Hugo Valentin, John Forssling/ 21
När vi sutto i vår bänk (Gunnar Vesterlund) /"Mera om Tuting och något om Bjaffen"/ 29
Skolminnen från Falu läroverk (Gunnar Vesterlund) /Galten. Sven Ivar Sefve/ .. 32
Två veteraner (K. A.) /Karl-Magnus Erlandsson, Sigurd Litström/ 34
Sista surströmmingsträffen (K. A.) 36
Några idrottsanteckningar från slutet av 20-talet (Richard Tham) 37

1965 (Häfte 33)

Dalarnas museum som kulturförmedlare (Björn Hallerdt) 5
Anders Vikar - in memoriam (Sven Ersman) 13
En stor Falugrafiker ur tiden /Stig Borglind/ 14
Dalaromantik (Erik Sandberg) 15
Halvsekelsjubilarer — med tal på vers 18
Höstfesten 1965 (K. A.) 20
När vi sutto i vår bänk (Nils Lindgren) /Hagelin/ 22
Vem är vem i GFK? (K. A.) /Sven Ersman, Birger Nordin/ 24

1966 (Häfte 34)

Teatern som gav eko... (Börje Östberg) 5
Hyllning till lärobok (Svante Svärdström) 12
50-årsjubileum (K. A.) 18
Känd falukamrat hedrad av framstående dalakonstnärer (Bertel Linder) /David Tägtström-porträtt av Gunnar Tidström/ 23
Gruppbilder (N. L.—K. A.) 25
Skolminnen:
— Hågkomster från Falu gamla teater (Einar Dahl)
— Kämparvets idrottsförening (G. F—m)
— Tant Ma och hennes ungdomar (Kjell Collin) 28
Vem är vem i GFK? (K. A.) /K. Manne Langseth, Anders Johansson/ 36
Storträffen 1967 (K. A.) 38

1967 (Häfte 35)

Dala Gymnasistföreningen 100 år 1868—1968. Minnesskrift och årsskrift utgiven av Dala Gymnasistförening och Föreningen Gamla Falukamrater 1967. Text och redigering: Svante Svärdström.

Dala Gymnasistförening. En hundraårskrönika 7

Ordförande i Dala Gymnasistförening 1868—1967 15

Juvenilt: 17

— Fyrbåken. En skoltidning från 1919 .. 19

— Ur en skolpojkes dagbok 1921 32

— Dansskolan 38

Gymnasialt: 41

— Fåfänglighet 43

— Avskedet 45

— Jag såg en tår i ditt öga 49

— Sagan 50

— Unga björkar vid Högbo 51

— Ingen hemma 52

Postgymnasialt: 53

— Det gröna glaset 55

— Caliban Carlsson 56

— Folkvisa 60

— Karusellen 61

— Tunga pluton 62

— Den underbara granen 66

1968—1969 (Häfte 36)

DGF-ordförande: — Vi behåller traditionerna (Krister Rydmark) 4

Apropå DGF:s 100-årsjubileum 8

F. d. falulektor: En ofattbar verklighet (Ragnar Liljedahl) /Stora Torget, Falun/ 11

Minnenas skådeplats... Stora Torget (Jan-Ola Nyström) 14

Om ordförandeklubban m. m 20

Fjorton DGF-ordförande (foto) 21

1970 (Häfte 37)

Årsskrift utgiven till GFK:s 50-årsjubileum 1970.

Redaktören 3

Ordföranden 4

Till en vän och kamrat (Red.) /Historik/ 8

Lilly Classen 15

Wilken Wilkenson 17

En minnesdag (K. M. Erlandsson) 18

Framtidens gymnasium eller Vad händer med vår skola? (Ingvar Norrby) 21

GFK:s ordförande 25

Arvid Johansson 27

1971 (Häfte 38)

50 år efteråt. Det var annorlunda förr 4

Bomb i stadsteatern. Professor utdömde faluluften (Red.) 9

Nu är skattkistan öppnad för turisterna (Red.) 12

Visste Ni... /uppgifter om Falun/ 18

Gamla klang igen (N. A.) 20

VM-handsken är kastad... 22

1972 (Häfte 39)

Så lunka vi så småningom... 10:e träffen för folk med Faluån i blodet 4

Så ser han ut... /Börje Bergsman, ny ordförande/ 5

Ska det vara en gymnasial köttbulle? 8

Kommentar (Red.) 10

56-årsjubileum med 1916 års studenter ... 12

/Orienteringsbekymmer i dagens Falun/ .. 13

Mas och kulla har slutat flytta. Men kan de stanna? (Ulf Hård af Segerstad) /Referat av föredrag vid GFK:s årsstämma mars 1972/ 14

En grop 21

Ännu ett hål 22

1973 (Häfte 40)

Men så här minns vi fyra lärare i Falun (EBB) /O. E. Söderquist, A. H. Wallin, O. A. Melanoz, E. Herlenius/ 7

Elevinsats räddar DGF:s bibliotek /Birger Gezelius, specialarbete/ 15

Så här ser en mästare på gruvstan 16

Men än återstår mycket att göra 17

Vem ritade knektarna? 23

MIN SNUSDOSA AF GULD...

Några år efter Hjalmar Hagelins död den 9 juli 1936 startade lärarkollegiet och GFK en insamling för iordningställande av Hagelins grav på Röds kyrkogård, Fiskebäckskil. Hundratals vänner och lärjungar gav bidrag. Överskottet lades till premiefonden. Insamlingen gav "ett övertygande vittnesbörd om den tillgivenhet och uppskattning han åtnjöt. Så blir då hans namn för alltid förbundet med Falu läroverk".

Så slutade rektor Anders Vikar sin minnesruna över Hagelin (4). - Hagelins minne är fortfarande levande bland hans elever. När två eller tre av dem träffas kom-

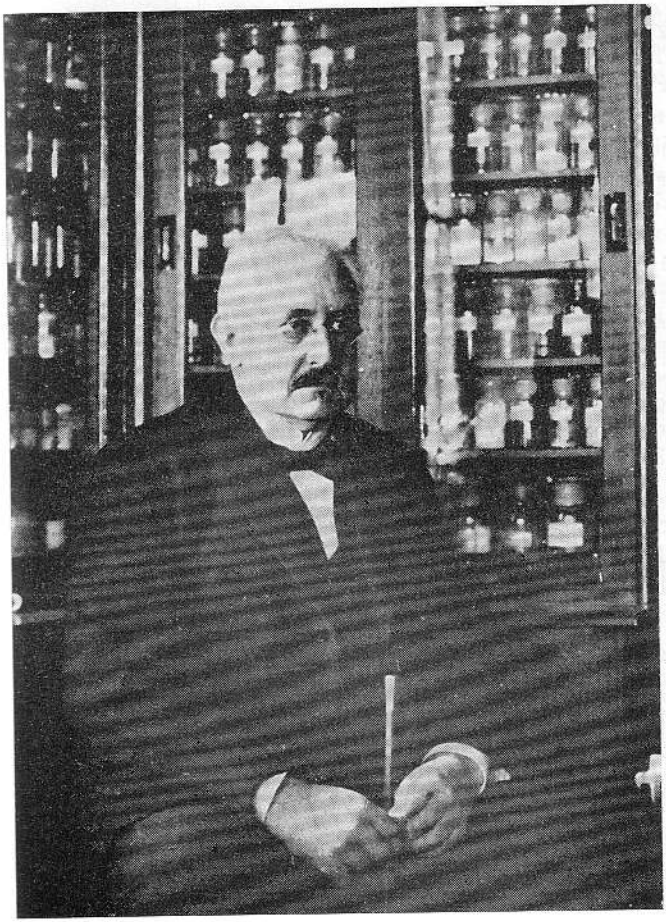

HJALMAR HAGELIN (1869-1936). Fil. kand. Adjunkt i biologi och kemi ht 1910 t o m ht 1934

Karl Hjalmar Konstantin Hagelin f 30.12.1869 i Lidköping, son till fanjunkaren Johan Hagelin och hans hustru Emelie Victorin. Mogenhetsexamen vid h. allm. läroverket i Venersborg 1890, fil kand. i Uppsala dec. 1902. Provårskurs vid h. allm. läroverket på Södermalm 1904. Extra geolog vid SGU 1899. Vikariat vid läroverken i Gävle, Venersborg, Linköping och Gävle 1903 -1910. - Tillträdde som adjunkt vid h. allm. läroverket i Falun ht 1910.

mer samtalet gärna in på Hagelin, ett nästan outtömligt ämne.

För att rätt fatta vidden av H:s originalitet och förstå något av hans säregna lärareegenskaper bör man egentligen ha upplevt honom. Men jag vill ändå göra ett försök att för sena tiders barn berätta om och samtidigt för oss äldre återkalla i minnet denna imponerande person, huvudlärare i kemi vid läroverket i nästan 25 år.

Saltstänkt preparator

Sina ferier tillbragte H. alltid vid Västkusten. Han höll mycket till på sjön. Där kunde han också ägna sig åt en vetenskaplig specialitet, i vilken han var mästare, nämligen beredningen av anatomiska preparat, egentligen en oväntad egenskap. Hagelin var nämligen en bjässe, med händer "så stora som två av mina" (9). – Ett 100-tal preparat i Naturhistoriska museet i Göteborg, bland dem många av museets bästa, är H:s verk.

Inte ens i en minnesteckning som denna ska det förnekas att H:s liv hade sina mörka sidor. Under vissa perioder hade han besvär med alkoholen. Kanske inte heller så konstigt: livet för en ogift, inackorderad lärare kan inte alla gånger ha varit roligt. Men trots detta var han i hög grad avhållen av sina lärjungar och han förstod sig på att rätt handskas med folk av alla de slag.

Blåtiran

Det där "att rätt handskas med folk" kanske Pjoppen, rektor Ivar Sefve, inte alltid instämde i. Det berättas nämligen att Pjoppen var oroad över att H. inte skulle sköta sig varför han smög sig fram i korridoren för att lyssna utanför kemisalens dörr. Hagelin hade emellertid hört de tassande stegen och anade sammanhanget. Han gav en långfråga till en av eleverna och med ett knappt hörbart "nu ska ni få se på tusan, pöjkar" smög han sig längs väggen bort mot dörren som han raskt och med eftertryck öppnade. Dörren gick utåt.

När H. efter några da'r mötte Pjoppen i korridoren uttryckte han sin ledsnad över dennes blåtira och frågade deltagande hur *det* hade gått till.

Det är bara en av de många historier som är knutna till H. Somliga är nedtecknade andra hålls levande genom muntlig tradition.

Hos dagens studerande som lever under betygskonkurrensens kalla stjärna väcker

TESTAMENTE

Med upphäfvande af utaf mig tidigare upprättadt testamente till förmån för . .. förordar jag härmed som min yttersta vilja och testamente:

1) Min snusdosa af guld skall med full äganderätt tillfalla . .

2) All min öfriga behållna kvarlåtenskap skall med full äganderätt tillfalla Högre Allmänna Läroverket i Falun att förvaltas af Rektor och Lärarkollegiet under namn af "Hj. Hagelins Premiefond" . . .

Göteborg den 8 januari 1934

HJ. HAGELIN

nog följande bild från läroverket viss avund.

Hagelin skulle sätta höstterminsbetygen i en klass som varken var särskilt dålig eller utpräglat framstående i kemi: "Jag ska vara rättvis: halva klassen får B och resten får Ba – och så byter vi till vårterminen".

Vid ett annat tillfälle vägde han mellan att ge klassen B eller Ba. Han föredrog Ba med motiveringen "för då bråkar inte kärringarna (= mammorna) så mycket".

I min klass inträffade en gång att en av kamraterna – jag minns inte vem – fick C (eller var det D?) på en kemiskrivning. Grabben var av den ambitiösa sorten och blev följaktligen ledsen. Han gick fram till H. och frågade bekymrat hur han skulle bära sig åt för att bli duktig i kemi. Hagelins kommentar till betyget blev: "Det är väl inget att oroa sig för – mina betyg går från A till Ö".

Inga disciplinproblem

Svante Svärdström, vars dagboksanteckningar från skolan är en guldgruva, förtäljer bl a följande (5):

"... Hagelin talade om resultaten på vår kemiskrivning idag ... Men Putte hade skrivit sämst av allesammans. Hagelin ömsom svor och ömsom skrattade, då han läste upp särskilt kvicka svar ur Puttes skrivning. 'En syra är en bas som är utspädd med vatten' – fy för 2 miljoner blåvita små lammkotletter ..."

Vid muntliga förhör då en elev gav svar helt åt skogen brukade H., sittande i sin stol, svänga runt med sin spanskrörskäpp, rulla vilt med ögonen och med klar och tydlig röst säga: "Det är rätt ... på måndagsmorgnarna innan Hin Håle fått på sej tofflera. .. NÄSTA". Och blev "nästa" hotfullt utpekad med käppen.

Några disciplinproblem existerade knappast under H:s lektioner. Förklaringen ligger dels däri att lektionerna var intressanta, dels i H:s pondus och kämpagestalt – och hans styrka:

"... En av mina klasskamrater ... var en verklig satkott av rang ... varför han även av Hagelin blev placerad i första bänkraden på kemikum för att kunna hållas under uppsikt. En dag hade han något fuffens för sig och Karl Hjalmar ilsknade till, gick fram och tog vännen R. i kragen med en av sina väldiga nävar, gick tvärs genom hela kemisalen, öppnade fönstret (3. våningen!) och yttrade med bister röst: "Om du inte håller dig lugn, så kommer jag att hålla dig utanför fönstret tills du blir det". Det var en gråblek yngling, som smög sig tillbaka till sin plats och som i fortsättningen höll sig i skinnet, åtminstone under kemitimmarna ..."

Gillade "silkeskaniner"

När det ringde till rast hade H. ett kommandoord, som man sent glömmer: "försvinn zig-zag baklänges i gasform ut genom dörren". – "Gå hem och läs på tills ögona blöör" är ett annat råd vi fick.

De citerade uttrycken kan kanske tolkas så att H. var en hårding. Ingalunda. Tvärtom var han godmodig. Särskilt flickorna torde kunna intyga att han var en gentleman, en "snäll farbror". Ett klassiskt exempel; hans uttalande om en kollega, lektor X., som ansågs favorisera pojkarna i klassen:

"Jag kan inte förstå att X. tycker om de store, fule, finniga pôjkera, i stället för dom små, små söta silkeskaninerna".

Ett annat minnesvärt Hagelin-uttryck: "Vad du möjligen kan låta bli att göra idag – uppskjut till i morgon så kanske du slipper".

Practical jokes var inte främmande för H. Ett sådant handlade om vita möss.

Den kanske mest tillförlitliga varianten har Nils Lindgren skrivit om (10). På min tid berättades en annan; Hagelin hade skaffat sig ett par vita möss som successivt blev flera. Nu ingrep åter Pjoppen i H:s liv: mössen måste bort. Efter några da'r fann Pjoppèn att mössen var borta och H. fick några uppmuntrande ord om att det var för väl att han dödat mössen. "DÖDAT dom små liven – är du tokig. Dom släppte jag lös i Sahlströms (= värdens) skafferi!"

Apropå skafferi så bör det nämnas att H. inte var bortkommen i hushållsgöromål, t ex syltning och saftning i stor skala. Då ordnade han bekvämt för sig på kemisalen, bl a med hemgjorda, mekaniska omrörare – den tidens hushållsassistenter.

Överraskningarnas man

Lektionerna för H. bjöd ofta på överraskningar. Det gällde inte bara de kraftiga knallgasexplosionerna som han med stor skicklighet och inlevelse arrangerade eller andra demonstrationer av effektfullt optiskt eller akustiskt slag.

Ett exempel:

Skrivning på aulan pågick. Lektor Emil Herlenius avlöste Hagelin som vakt. Till historien hör att också Herlenius hade stor pondus och i sitt uppträdande mycket påminde om en fältherre. – Med ena handens tumme och pekfinger knackade Herlenius uppfordrande på andra handens utsida – ett tecken på att han ville få sig serverat en portion snus på angivet ställe. Hagelin tar upp sin snusdosa ur *högra* kavajfickan, öppnar den, vänder den upp och ner och bekräftar även genom en beklagande skakning på huvudet att snuset är slut.

Herlenius tar plats i vaktstolen. Hagelin vandrar långsamt mot dörren. Ur *vänstra* kavajfickan halar han så upp en (välfylld!) snusdosa, lägger med sin lilla sked, på oefterhärmligt elegant sätt, in ett par ordentliga portioner i näsborrarna, tar upp sin väldiga, röda snusnäsduk och fullbordar proceduren. Allt detta med ryggen mot Herlenius, som är fullständigt oförstående för det hejdlösa flabb som vi elever åstadkom.

Bra pedagog eller dålig?

Hur var då denne originelle personlighet som lärare?

Hur han var som biologilärare känner jag inte till. Däremot kan jag berätta om H. som kemilärare. Där kan man få höra två slag av omdömen. En grupp elever menar att H. var en dålig lärare, med motivering "jag lärde mig inget för honom". Den andra gruppen hävdar att han var en utomordentligt skicklig pedagog.

Underligt nog kan bägge uppfattningarna ha fog för sig. – Jag tror att somliga har fallenhet för kemi, andra inte. En aldrig så skicklig pedagog kan inte göra en kemist av någon som inte har denna fallenhet. Hagelins undervisning var faktiskt till för dem som "upplevt kemin".

Själv kom jag helt oförskyllt att bli invigd i kemins mysterier: jag hade nämligen en kamrat, Alf Dahlstrand, som hemma i en rymlig garderob hade fullt med kemikalier, bägare och andra kemigrejor. Hos honom fick jag lära mig vad som hände om konc. saltsyra och d:o ammoniak kom i kontakt med varann eller hur det gick med det dahlstrandska matsilvret efter våra experiment med svavelväte.

För oss som gillade att experimentera eller för dem som hade den naturliga fallenheten för kemi var H. en oöverträffad lärare. För en komplexfylld landsortsstudent blev det en sporre att finna tekniska högskolans kurs i oorganisk kemi enkel: Hollemanns "Anorganische Chemie" pluggades in på kort tid.

En värdig sorti

Det officiella omdömet om H:s lärargärning lyder: "I sin undervisning tillämpade Hagelin en målmedveten metodik, kännetecknad av fasthet och reda. Han ägde en grundlig vetenskaplig utbildning i sitt fack och hade själv utgivit läroböcker i kemi för såväl gymnasiet som realskolan. Han kunde alltså lägga undervisningen helt efter sin uppfattning om dess medel och mål... Från många håll betygades, att Hagelins lärjungar gingo ut från läroverket med ovanligt solida kunskaper i kemi. Hagelin var också i hög grad avhållen av sina lärjungar..." (4).

Denna artikel kan knappast avslutas bättre än med några rader av "Bob" (7): "... Jag råkade vara med om den julavslutning i läroverkets aula – det var år 1934 – då Hagelin gjorde sin sista termin. Han skulle pensioneras och avtackades av rektor Vikar. Efter talet väntade Hagelin tills de övriga lärarna gått, sedan reste han sig och gick långsamt ut ur salen på den stora mittgången. Hans vita hår glänste som silver i det sparsamma dagsljuset och han såg lite vemodig ut. Den väldiga kämpagestalten gjorde ett mer imponerande intryck än någonsin och jag tror det var fler än jag som tänkte: där försvinner den siste av den gamla stammen vid skolan..."

E BÖRJE BERGSMAN

Mer om Hagelin:

1) Falu Högre Allmänna Läroverk. Årsredogörelser 1910 och 1934/1935.
2) Hj. Hagelins premiefond. Testamente av 8 januari 1934.
3) Nekrolog. Falu Kuriren 10 juli 1936.
4) Anders Vikar: Två gamla Falu-lärare ur tiden. Gamla Falukamrater. Årsskrift 1938.
5) Svante Svärdström: Ur en skolpojkes dagbok. Gamla Falukamrater. Årsskrift 1939
6) H. K. (Hildur Krantz): L I:s käcka garde. Gamla Falukamrater. Årsskrift 1943.
7) Bob: Den siste av sin stam. Gamla Falukamrater. Årsskrift 1945.
8) Anon.: Skolhistorier. Gamla Falukamrater. Årsskrift 1950.
9) K A (Kurt Ardell): När vi sutto i vår bänk. . Gamla Falukamrater. Årsskrift 1963.
10) Nils Lindgren: K. Hj. K. H. än en gång. Gamla Falukamrater. Årsskrift 1965.
11) Hildur Krantz-Jensen: Silkeskaninerna och den röda skärmen eller Flickinvationen i gosslöroverket 1930. Galder 100 (1968):2.

KNEKTARNAS KONSTNÄR

I årsskriften för 1973 frågade vi läsekretsen vem som ritat en där återgiven lärarkarikatyr i form av fem marscherande falukneklar. Vi har nu fått svar och även kommit i kontakt med tecknaren, som alltså är Einar Mattsson, f. 1909. Einar gick i läroverket på det då inrättade tre-åriga gymnasiet. Flera skäl, bl a ekonomiska, samverkade till att han avbröt studierna i näst sista ringen (1930).

Sin tecknarbegåvning har Einar utnyttjat i artisteri och reklamteckning. Under krigsåren tjänstgjorde han som snabbtecknare på förbanden – ett sätt att bättra på humöret hos de inkallade. Han var även lärare i reklamteckning.

Reklamtecknarens väg är svår och marknaden hård. Dessa förhållanden jämte hälsoskäl gjorde att Einar numera ägnar sig åt ett mera givande, omväxlande och rörligt arbete – yrkesmåleri. Han har slagit sig ner på en plats där säkert många av oss gärna skulle vilja bo, i Sundborn, och tillhör numera också vår förening.

Einar Mattsson har tyvärr inga originalkarikatyrer kvar från skoltiden. De gick åt som smör i solsken. Det berättas att en del lärare uppskattade att bli avbildade av Einars penna, andra blev stötta. Vi återger ytterligare en av de teckningar vi fick av falukamraten och läroverksadjunkten Olof Wilén.

De avbildade lärarna är från vänster: adjunkt Einar Klefbeck ("Klibben"), lektor Karl Axel Wingårdh, adjunkt Olof Leander Olsson ("Mag-Olle") samt adjunkt Herman Wallin ("Fabo" eller "Herman").

Vi tackar Bo Breitholz, Sunne, och Ivar Münnich, Karlstad, för att de satt oss på spåren.

EBB

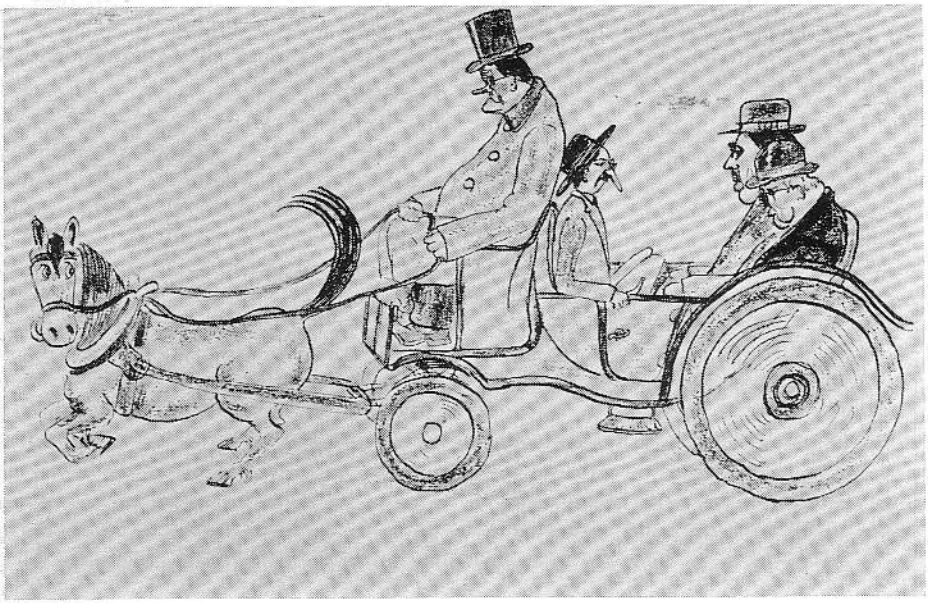

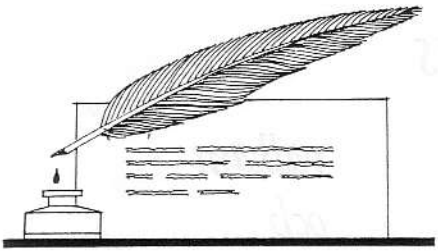

REDAKTÖREN

I den här årsskriften förtäljs diverse anekdoter om Hagelin. Jag kan bidra med ytterligare en – självupplevd.

L I hade biologi för Hagelin och av ingen anledning alls fick jag en präktig attack av typiskt flickfnitter, totalt omöjlig att hejda. Till sist tröt även den "flickvänliga" Hagelins tålamod, han drämde näven i bordet och röt: *"Håll käften, Aslög"*.

Förvisso lystrar jag till ett namn med fornnordisk klang – Hildur – och det må vara Hagelin förlåtet att han i hastigheten fiskade upp fel etikett ur det antika namnsortimentet. Men hans lilla misstag saboterade givetvis effekten av åthutningen. Det enskilda fnittret avlöstes av ett allmänt flabb.

Som redigerare av årsskrift 1974 har jag dock sent omsider lytt Hagelins uppmaning och "hållit käft". Detta har varit möjligt tack vare mina desto mera "talföra" medarbetare, vilka härmed hjärtligt tackas. Månde deras flit och nit inspirera andra medlemmar i GFK till medverkan i nästa nummer. Alla bidrag mottagas med tacksamhet av

HILDUR KRANTZ-JENSEN

Gamla Falu-Kamrater

håller den bästa kontakten med hembygden även i fortsättningen genom gamla välkända

Falu-Kuriren

DALARNAS STÖRSTA TIDNING

som nu genomgått en fullständig teknisk modernisering till datastyrd fotosättning och offsettryck • • • Men tidningen som sådan känner Ni igen – den är omtyckt i alla läger – den ändrar vi inte på!

Prenumerera genom vår abonnemangsavdelning, telefon 023-185 00

Joel Hedbergs
åkeri-a.b.
FALUN

välkänt
och
pålitligt

Sedan 1892

— då Elverket i Falun började sina strömleveranser – har många falustuderande "pluggat" vid skenet från den elektriska bordslampan.

Energiomsättningen år 1973 uppgick till 183.000.000 kWh.

AB FALU ELVERK

Gustafs
TRÄINDUSTRI A:B.

GUSTAFS
Telefon Borlänge 0243 - 402 10 vx

BUTIKSINREDNINGAR *för alla branscher*

GRÄNGES

Alltid nära till!

LÄNSSPARBANKEN
- hemmabanken

Huvudkontor Sparbankshuset, Falun, telefon 023-183 00
ÖVER 90 KONTOR INOM LÄNET

Nu ännu större valmöjligheter
i GLASÖGON och KONTAKTLINSER

För synundersökning och kontaktlinser:
BESTÄLL GÄRNA TID!

För provning av glasögonbågar:
KOM NÄR DET PASSAR ER!

ÖSTLUNDS OPTIK
Telefon **FALUN** 023-102 83, 107 03
MORA 0250-106 42
SVÄRDSJÖ 0246-107 70
(öppet fredagar)

SVERIGES LEG. OPTIKERS RIKSFÖRBUND
AV SOCIALSTYRELSEN LEG. OPTIKER

AB BRÖDERNA RYLANDER

FALUN

telefon 023-18660

Värmen håller
man
säkert
med
ERYL pannan

Föreningen Gamla Falukamrater

vill till annonsörerna uttala ett varmt tack för det stöd som lämnats. Det är föreningens förhoppning att medlemmarna och skriftens övriga läsare också skall finna angenäm samverkan med dessa våra gynnare.

Kommanditbolaget

Fritz Petterssons FÄRGHANDEL

FALUN • telefon 023-10005, 19705

platsens största sortering i branschen

— med ett stort tryckeris alla resurser...

modernt sätteri, klichéanstalt, offset, bokbinderi

..snabba leveranser!

FNB A-B

FALU NYA BOKTRYCKERI AB • 023-18320

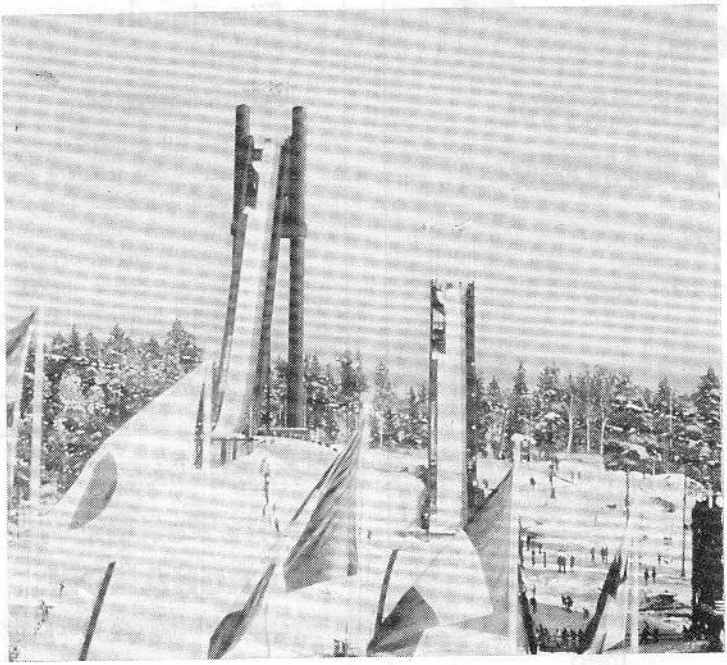

FALU KOMMUN

— tidigare sju fristående kommuner, Falu stad, Stora Kopparberg, Vika, Bjursås, Enviken, Svärdsjö och Sundborn — har i dag omkring 47.000 invånare.

Stadsprivilegiebrevet för Falun är utfärdat 1641, men det ursprungliga samhället fanns flera århundraden tidigare och är intimt förknippad med Falu gruva, vars äldre del nu är öppnad som en fascinerande turistattraktion.

Falun och fritidsområdet Lugnet med riksskidstadion har genom 1974 års VM på skidor av massmedia förts ut över hela världen. Från stora hopptornet kan man i sommar få se ut över Faluns vackra omgivningar.

Näringslivet i kommunen är väl diffrentierat.

Hälso- och sjukvården är betydande med centrallasarett omfattande ca 1350 vårdplatser.

Kulturlivet i Falu kommun har gamla traditioner med teater, stads- och länsbibliotek i tilltalande miljö samt två museer — Dalarnas museum och Stora Kopparbergs museum.

Falu kommun är en aktiv och trivsam kommun att bo och leva i. En omväxlande natur ger rika möjligheter till rekreation. Här finns gammal kultur och traditioner med stark förankring i bygden. Här finns ett levande nutidssamhälle. Här finns utvecklingsmöjligheter och framtidstro.

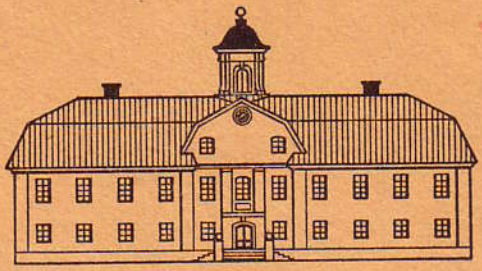

STORA KOPPARBERGS MUSEUM

vid Falu gruva

Industrihistoriska och tekniska samlingar rörande Falu gruvas utveckling och Stora Kopparbergs mångsidiga verksamhet i gammal och ny tid. — Kombinera gärna ett museibesök med en spännande rundvandring i de äldre delarna av gruvan. Öppettider: 1/5—31/8 kl 10.00—16.30; 1/9—30/4 kl 12.30—16.30. Annan tid efter förhandsanmälan, tel 023/114 75.

STORA KOPPARBERG

Falun 1974 • Falu Nya Boktryckeri Aktiebolag